

Multiculturalitat i tradició coral

Marta DEU i PEDREROL

L'any 1991 es va crear el Cor dels Petits Cantors d'Andorra. Vint-i-nou anys!

La música i, en aquest cas en particular, la veu, el cant coral sempre han fet part de la cultura d'un poble, d'un país, de la humanitat.

Els cants populars han contemplat la natura, dels hiverns al retorn de les primaveres, el firmament, els elements naturals, la terra, l'aire, l'aigua el foc. Han observat tot el que hi viu i s'hi mou.

Les cançons populars narren i recullen costums; històries, d'amor, de guerra, de seny, de saviesa, de devoció, exaltant els cors, aclamant, lamentant. També salten i ballen!

La cançó popular acompanya la vida mateixa.

En un primer temps no s'escriu, es transmet oralment perquè es canta arreu, a peu de carrer, sol, en grup, en cor, en orfeons. Traspasa fronteres, no té limitacions de llengua ni de territori però, no obstant, guarda el color i el sabor, les tonalitats, els ritmes d'origen.

La provenença que fa que res no és ben bé igual, que la diferència permet el reconeixement de l'ànima mateixa, la llibertat, l'orgull ben entès.

A Andorra la cançó popular autòctona és més aviat escassa. Potser s'ha perdut amb el pas del temps. Potser els primers andorrans no cantaven gaire, allunyats els uns dels altres en un territori no gaire poblat i amb condicions més aviat hostils pel clima i les muntanyes. "L'isolament i la vida senzilla i reclosa no afavoriren gaire la manifestació de l'art de la música." *Andorra el meu país* (Albert Puigoriol).

Però crec que sí que cantaven! Possiblement amb les veus sòlides i valentes dels Pirineus entonaven cançons catalanes, properes, com ara, als nostres costums, a la nostra llengua. Però d'una procedència diferent, potser desconeguda que els moviments, els desplaçaments, els viatges, les aliances, han expandit.

Eva Julián ha fet un treball excel·lent de recuperació de cançons antigues de la memòria de la gent gran encara viva que recopila en dos DVD, *La música popular religiosa* i *Les cançons eròtiques i de Carnaval de l'Andorra del 1800*.

Les cançons populars ens parlen dels valors dels pobles, des dels goigs fins a les cançons de festa, trasmeten germanor i, avui en dia, nombroses són les persones i els grups que s'esforcen en què no caigui en l'oblit aquest llegat de tants anys enrere.

El projecte del Cor de Cantors, des de l'inici, ha estat encaminat cap a un altre objectiu, que també troba l'origen en el passat, un passat cultural i musical que, al pas dels anys i de l'evolució dels pobles, de l'educació, dels coneixements, dels instruments, de les comunicacions, no ha deixat de florir.

En el cant, en les característiques de la veu, hi ha molts registres i varietats de colors i, com en tots els oficis, la personalitat de cadascú també el fa més apte a un repertori determinat o un altre.

El Cor, però, va voler posar en valor les veus blanques dels nostres infants d'Andorra, la puresa de les seves veus, i va crear una escola per a l'aprenentatge de la tècnica vocal necessària a la interpretació de la música sacra –antiga o contemporània– i transmetre el llegat de la tradició coral europea.

Gran part d'aquesta música ha estat escrita per a les veus dels infants. Qui millor que ells per interpretar-la.

En temps del rei David i del seu fill Salomó, a Israel els nens llegien la litúrgia i cantaven els salms.

Els cristians del segle III també organitzaven uns àpats comunitaris on els infants, en acabar, cantaven igualment els salms.

Més tard els nois agrupats al voltant de les esglésies van constituir les primeres *scholas cantorum*.

Als segles IV i V, l'Església, com en el temps de les sinagogues, confia la música únicament a les veus dels nois i al seu "cant dolç com el nèctar i la mel". Aquesta posició durarà fins a l'edat mitjana.

La veu del noi just abans de la muda, però, malauradament per un temps efímer i molt breu, és capaç d'assolir una puresa fràgil, transparent i sonora com el cristall. Es pot escoltar el que se'n diu *la veu del cigne*.

Avui, tot i que potser no siguem sensibles a la música, ens sentim trasbalsats per aquestes veus blanques i pures.

Sant Gregori crea les *scholas cantorum* com a conservatoris de cant litúrgic romà.

Als segles VIII i IX ja trobem escoles ben organitzades, un director encarregat de l'organització material de l'escola i un sotsdirector que dirigia el cant.

A final del segle VIII Carlemany vol reconstruir l'imperi romà d'Occident, desmantellat per les invasions bàrbares, i contrarestar la influència creixent de l'imperi bizantí.

Va creure que el cant, el gregorià, podia unificar el seu imperi i va imposar-ne l'estudi a totes les escoles.

I així en les monestirs, a les parròquies, s'ensenyaven els salms, les notes, el cant, el càlcul i la gramàtica.

A partir del segle XIII les escoles de cant van ser modificades i van canviar sovint de nom. I es concentraren al voltant del mestre de capella.

Cada catedral tenia la seva pròpia música. El mestre de capella era també l'organista que componia per a la seva escolania, totalment masculina, ja que les noies i les dones no podien cantar en el cor de les esglésies.

Apareixen escolanies a Montserrat, a Viena, a Cambridge, a Oxford i moltes altres de renom que encara avui perduren.

Fins al segle XV els nois reberen un nivell literari molt elevat que els permetia inscriure's a les universitats.

Ja als segles XVII i XVIII, a més del cant, els nois aprenien la composició, els instruments, el contrapunt. Intercanviaven música i llocs de treball amb altres catedrals i els nois més grans presentaven les seves obres a l'ocasió de festes organitzades. Componien vespres, misses, magnífics, salves, laudes, motets, etc.

Era un niu de grans talents. Palestrina, Orlando de Lassa, Tomás Luis de Victoria, Byrd, Purcell, Cererols, Casanovas, Sors, Bach, etc.

També a partir del segle XVII l'aparició dels *castrati* és una revolució. Els infants seleccionats dins de les escolanies eren sotmesos a l'operació de castració, que els permetia així conservar les seves veus agudes. Del darrer, Alessandro Moreschi (1858-1922), solista a la Capella Sixtina, se'n conserven enregistraments que són els únics testimonis dels cants dels castrats.

A partir del segle XVII i XVIII els autors componen música sacra i música operística alhora: Monteverdi, Scarlatti, Allegri, Mozart. Les escoles de cantors ocupen un lloc fonamental en la història de la música, un lloc molt sovint ignorat.

Apareixen les primeres composicions per a cors de noies a l'orfenat Ospedale delle Pietà del mestre Vivaldi.

Les noies, si bé rebien la mateixa educació que els nois fins a l'edat dels 12-13 anys, després abandonaven l'escolaritat, aprenien de casa amb la mare, de cosir, del camp i, en el millor dels casos, els rics i els nobles, als monestirs, de llegir, d'escriure, de cant, d'instrument i de nocions de medicina.

Interessar-se en la trajectòria d'una escolania anglesa és recórrer la història de la música d'aquest país; interessar-se en l'Escolania de Montserrat, per exemple, és descabdellar també la història de la música catalana i de Catalunya. Igualment passa amb Àustria i, amb Alemanya, etc.

Avui encara, els *colleges*, les escolanies han estat i són l'origen de les creacions musicals europees i mundials, d'on han sorgit i sorgeixen compositors i cantants reconeguts.

El pas del temps, els orígens, les nacionalitats, els costums, la política, la utilitat, les classes socials, les llengües, els instruments, etc., són molts elements diversos que han portat una evolució constant en el llenguatge i l'expressió musicals mitjançant una difusió que sempre s'ha fet amb els mitjans propis del seu moment.

El Cor ha volgut reunir cantors de qualsevol punt del territori andorrà, format per les set parròquies, i des de l'inici ha volgut facilitar als infants la possibilitat d'adherir-s'hi. No s'ha centrat en un lloc exclusiu, ni en una escola precisa ja que els sistemes escolars són també diversos, andorrà, espanyol i francès.

Els nois, durant el seu creixement, i per raons totalment naturals i biològiques, experimenten diferents canvis de veu fins a assentar-se en la seva veu definitiva d'adult. Així un petit soprano pot passar a cantar contralt i acabarà baríton i potser baix. Però les veus blanques masculines tenen un límit d'edat.

Les noies, en canvi, poden tenir a 7 anys un registre soprano i al 60 anys també.

Per tant, no es gaire normal que un noi de 7 o 8 anys canti la mateixa veu d'una noia de 18 que ja és gairebé adulta, al seu costat, dins d'un cor d'infants i menys de veus blanques!

Paral·lelament al cor de nois es creà també un cor de noies, que no va poder fer un camí gaire llarg com a tal i, curiosament, la major dificultat que vam experimentar van ser les pors, els dubtes, dels pares a l'hora de viatjar per una gira. Molt sovint, i parlo per mi mateixa, la sobreprotecció parental ha limitat les possibilitats de les noies. I val a dir que existeix també un extens repertori escrit expressament per a veus femenines.

L'evolució de la societat, el desconeixement de la veu i de la musica, la paritat dels sistemes, la integració de la dona en tots els àmbits, ens ha forçat a reunir en un sol cor nois i noies, i perdre l'oportunitat d'escoltar de cada veu la seva millor esplendor i de ser fidels a la interpretació de les obres escrites per a cadascun d'ells alhora de poder-les treballar específicament.

Els nostres joves provenen de nacionalitats diferents, les mateixes que formen el país: andorrans, espanyols, portuguesos, francesos, anglesos, alemanys..., però l'objectiu del grup és el mateix al pas dels anys. Afavorir una educació musical i artística, cultural, estimar Andorra, ser-ne un digne ambaixador arreu del món. Donar una educació humana amb la descoberta de l'altre, camí vers la pau, amb les trobades, els congressos, els intercanvis.

El treball coral ajuda cada infant transformant-lo des de l'interior.

Cada infant aporta el que és.

Nicolas Porte, el director real del cor de la pel·lícula *Les Choristes (Els nois del cor)*, diu: "La coral no és un conjunt de clons vocals sinó una suma de persones que creixen en el respecte de llur personalitat i s'uneixen en el respecte dels altres. Cadascú troba el seu lloc en el grup i és això el que crea l'harmonia."

El Cor és un espai per a tothom.

L'aprenentatge de les obres clàssiques fins a les més modernes, des de Cererols fins a Ola Gjeilo o Dan Forrest, que reuneix i barreja, amb molt mestratge, diferents llengües (l'latí, àrab, xinès, zulu, espanyol, anglès...) és un exercici que aporta a cada corista, nen o adolescent, un enriquiment cultural sense cap dubte molt valuós. El contacte i l'intercanvi amb altres cors estrangers, les actuacions a la seu d'organismes internacionals, la participació en esdeveniments polítics molt rellevants, les gires per tot el món, cantant en diverses llengües, tot plegat és una oportunitat gran i màgica per als infants.

Però el cor es manté en el seu repertori, en la seva disciplina de grup, en el timbre específic de les seves veus que el distingeix d'altres, en la seva tradició, en la seva formació artística i humana, en el servei a les institucions del país, en cantar amb joia la vida de cada dia, la litúrgia, les festivitats populars o privades.

El Cor s'adapta, evoluciona i preserva.

En un món fet de persones tan diferents i diverses, cal escoltar i despertar les emocions i els sentiments per fer brollar corrents d'esperança, de solidaritat, de llum, de pau i de respecte. I, tot i que l'instant és avui, la memòria del passat ens pot llaurar un millor futur.

El Cor és una escola de vida: respectar, conviure, compartir, descobrir, escoltar, treballar, donar i entregar. I, és clar, com no podria ser d'altra manera, també riure i cantar!

Marta Deu i Pedrerol,
poetessa i vicepresidenta dels Petits Cantors del Principat d'Andorra